

RESSENYES

BAIGORRI, Jesús (dir.); ALONSO, Icíar; CANAS, Raquel; MARTÍN, Olga; OTERO, Concepción; PALACIO, Elena; RUSSO, Mariachiara
Materiales didácticos para la enseñanza de la interpretación en el ámbito social
 (Alemán - francés - inglés - italiano - español)
 Salamanca: Ediciones Universidad Salamanca, 2006.

La interpretació social es va consolidant, tot i que més lentament del que escauria al creixement vertiginós de la seva necessitat, com a eina imprescindible de mediació intercultural amb l'objectiu d'acostar els serveis públics a ciutadans que desconeixen les llengües del país on resideixen o on es troben provisionalment.

Per aquesta raó ens congratulem de l'aparició, el 2006, d'aquest material didàctic, fruit del projecte de MIS-SFH o Grupo Materiales Interpretación Social-Salamanca-Forlí-Hildesheim. Tres dels autors d'aquesta proposta ja havien participat en l'edició de materials, en el mateix format de DVD, per a l'ensenyament de la interpretació consecutiva i la simultània (2004 i 2005). Amb aquests bons antecedents, dels quals ja vam parlar en números anteriors de QUADERNS, l'equip dirigit per Baigorri ens presenta un DVD amb materials de vídeo i de text adreçats tant a docents com a estudiants.

Els destinataris principals són els alumnes de grau de Traducció i Interpretació, tant de les matèries comunes com específiques, així com de tercer cicle, atès que alguns dels docents del projecte imparteixen un mòdul d'interpretació social al Postgrau de traduc-

ció i mediació cultural en entorns professionals. En un dels documents del DVD, se'ns explica que, tot i que les assignatures dels plans d'estudi estan concebudes per a formar intèrprets de conferència, a la universitat de Salamanca es van incorporant de mica en mica aspectes relacionats amb aquest tipus d'interpretació emergent, a més de contactes amb agents reals. Tot i que es pot concebre com una eina d'autoaprenentatge, de fet, ens asseguren els autors, l'interès pedagògic augmenta si s'empra sota la direcció dels ensenyants.

Si la finalitat lingüística i terminològica és evident i necessària, no ho és menys la contextualització i la mentalització de cara a l'estudiant. Ens explicarem. Cal partir de la base que l'estudiant mitjà que cursa Traducció i Interpretació a les facultats espanyoles encara no està prou familiaritzat amb les necessitats interpretatives en el nou marc intercultural. Conceptualment, associa la interpretació a la sala de conferències amb cabines o, com a molt, a una conferència de premsa o a una visita de negocis. Certament, una bona part de la mediació interlingüística va adreçada als ciutadans nousvinguts. Tanmateix, caldria incloure les

necessitats del gran volum de turistes que visiten Espanya (accidents, malalties, robaris, etc) o de, per exemple, un alt nombre de jubilats nordeuropeus que s'han instal·lat al litoral mediterrani.

L'interpret per als serveis públics, com qualsevol altre tipus d'interpret, ha de facilitar la comunicació efectiva entre dues parts que parlen llengües diferents. Ara bé, ben poques vegades a un interpret en una conferència se li atorga la responsabilitat que el benestar del client, en el sentit més ampli de la paraula, depengui de la seva actuació com a professional. Aquesta consideració, en canvi, és especialment important per a l'interpret social, atès que el benestar del client es pot concretar en qüestions tan essencials com la seva llibertat i fins i tot, la seva vida. L'àmbit d'actuació de l'interpret per als serveis públics abraça principalment la sanitat, l'educació, els serveis socials, l'administració i les instàncies policials i judicials.

En aquest sentit, els materials de contextualització, que consisteixen en diferents monòlegs en format audiovisual en les llengües de treball (alemany, francès, italià i anglès) tenen la missió d'analitzar els problemes generals que planteja la comunicació interlingüística en situacions diverses. Creiem que paga la pena citar-les totes cinc: un immigrant senegalès, instal·lat a Espanya des de fa temps i membre d'una associació d'immigrants; un formador d'interprets a Bèlgica, que explica algunes de les solucions preses per les autoritats de Flandes per resoldre els problemes de comunicació; una interpret que treballa a l'Hospital Intercultural de Bolonya; un mediador cultural de Càritas a Alemanya; un metge britànic amb una llarga experiència professional als Estats Units.

Un cop estudiat el mòdul de formació contextualització, els autors proposen començar a treballar amb les unitats didàctiques pròpiament dites.

Els materials dels diàlegs procedeixen de situacions simulades, amb guions inspirats en situacions reals. Així, el diàleg en francès té lloc en els serveis d'assessoria jurídica d'una ONG; una de les situacions

en anglès es produeix en una consulta mèdica amb un interpret professional i un altre amb un interpret *ad hoc*; pel que fa al diàleg en italià, hi surten el pacient, el metge i l'amiga de la pacient, que fa d'interpret.

Tots els diàlegs incorporen fitxes didàctiques molt detallades sobre com s'han de desenvolupar les tasques: documentació sobre el context de treball, agents i processos d'una interpretació per als serveis públics, recerca terminològica, reflexió sobre aspectes ètics.

Els objectius d'aquests diàlegs simulats estan descrits a bastament, però en destaquem un de fonamental, com és ara la delimitació de la funció de l'interpret que apareix a la situació. Efectivament, apareixen interprets *ad hoc* i professionals amb comportaments puntualment divergents.

Els cinc simulacres, i les intervencions de les tres parts, són una font inesgotable per a l'anàlisi de la funció interpretativa a l'aula per part de professors i alumnes. A més de la qüestió de la professionalitat de l'interpret, els diàlegs i les fitxes didàctiques ajuden a reflexionar sobre una bona llista de plantejaments: ús de la primera o tercera persona del singular, qui actua de traductor en moltes ocasions (fills petits, parents), nivell cultural dels interlocutors i solucions de traducció, comportament del professional, límits de la mediació i la interpretació.

El DVD incorpora altres materials de referència, com ara un lúcid estat de la qüestió de la interpretació social a Espanya, amb especial referència a la comunitat de Castella i Lleó i a la tasca concreta que el grup MIS-SFH ha anat desenvolupant des de la seva creació. Així, a part de l'elaboració de materials per a la docència, la tasca primera és la de dur a terme una investigació de camp, així com de col·laboració o d'integració amb altres projectes de recerca, com el grup COMUNICA, observatori permanent de la comunicació entre llengües i cultures, integrat per universitats d'arreu de l'estat. El material escrit inclou, a més, un panorama de la interpretació per als serveis públics a Itàlia i en països de parla alemanya.

Celebrem, doncs, la publicació d'aquest material tan útil per a docents i estudiants d'interpretació i de matèries de comunicació intercultural, i n'esperem, tal com se'ns ha anunciat, una segona edició. Seria desitjable, si la qüestió logística i de competència lingüística dels estudiants i elaboradors del projecte ho permetés, incorporar algunes de

les llengües amb més demanda de traducció en el sector de serveis públics: àrab, romanès o xinès.

Xus Ugarte i Ballester

Universitat de Vic

Facultat de Ciències Humanes,

Traducció i Documentació

DE CAMPOS, Haroldo

Crisantempo

Barcelona: Acantilado, 2006. 208 p.

Haroldo de Campos (São Paulo, 1929-2003) fue un traductor singular, un notable ensayista y, además, un poeta que figura por derecho propio en la historia de la literatura brasileña contemporánea. En esta faceta su extensa obra se inicia, cuando sólo tenía veintiún años, con el libro *Auto de Possesso*, que vio la luz en 1950, y termina con el volumen *Crisantempo*, publicado en 1998. Entre un título y otro habría que mencionar otras entregas igualmente importantes como *Xadrez de Estrelas* (1976), *Signantia: Quasi Coelum* (1979), *Galáxias* (1984), *A Educação dos Cinco Sentidos* (1985) y *Cadumbra - Metapoemas* (1997).

La condición de poeta canónico que le corresponde a Haroldo de Campos se debe a la fundación del grupo Noigandres. En compañía de su hermano Augusto y de Décio Pignatari, dio lugar así a la aparición del movimiento de *poesía concreta*, de cuño vanguardista, que consiguió trascender más allá de las fronteras brasileñas. Noigandres es una palabra provenzal de significado desconocido que se integra en el canto XX de Pound, si bien está tomada de una canción del trovador Arnaut Daniel. La elección de este término se debe a que sugiere la interpretabilidad de la tradición. Conviene recordar que los poetas *concretistas*, con los hermanos Campos a la cabeza, llevaron a cabo, por medio de la actividad traductora, una intensa revisión de la poesía mundial con el fin de revitalizar la invención poética.

Una de las principales aportaciones del *concretismo* fue el arrinconamiento del

verso como sostén de la poesía, para centrarse en el valor de la palabra y del espacio gráfico. El objetivo era lograr no un discurso de naturaleza convencional, sino una expresión en la que primasen los aspectos visuales, como se explicaba en el denominado «Plan Piloto para a Poesía Concreta», manifiesto del grupo Noigrandes lanzado en 1958.

La poesía de Haroldo de Campos no estaba, hasta ahora, completamente inédita en lengua española. Aparte de *Crisantempo*, objeto del presente comentario, existían traducciones de otros libros editadas de modo esporádico con los títulos *Transideraciones/Transiderações* (1987) —versión parcial de *Xadrez de Estrelas*—, *La educación de los cinco sentidos* (1990) y *Finismundo. El último viaje* (1992). El traductor, en los dos últimos casos, fue Andrés Sánchez Robayna, responsable también de *Crisantempo*. Sin duda, se trata de la persona que con mayor esfuerzo ha difundido en España la obra poética de Haroldo de Campos.

De cualquier forma, es preciso consignar que el trabajo de Sánchez Robayna relacionado con el intelectual brasileño no se limita al papel de traductor. Se ha ocupado, por otra parte, de analizar el perfil poliédrico de Haroldo de Campos en tanto que ensayista. Citemos, como muestra destacada, la organización del dossier «Presencia de Haroldo de Campos», incluido no hace mucho tiempo en un número monográfico de la revista *Espacio/Espaço Escrito*.